

σίας του πατέρα

Τι χάνουν λοιπόν τα παιδιά όταν ο πατέρας

τους είναι απών, απόμακρος ή μονίμως απασχολημένος;

Κάποιες έρευνες σχετικές με την ανάπτυξη του παιδιού μας πληροφορούν ότι αυτό που τα παιδιά χάνουν είναι κάτι περισσότερο από μια «βοηθητική μητέρα». Ο πατέρας δημιουργεί με το παιδί του μια σχέση τελείως διαφορετική από την αντίστοιχη με τη μητέρα, πράγμα που σημαίνει ότι η συμμετοχή και η εμπλοκή του συμβάλλουν στην ανάπτυξη διαφορετικών ικανοτήτων, ιδιαίτερα στον τομέα των κοινωνικών σχέσεων.

Η επίδραση του πατέρα φαίνεται ακόμη και σε παιδιά πολύ μικρής ηλικίας. Μια έρευνα έδειξε ότι αγοράκια μόλις πέντε μηνών, τα οποία είχαν πολλές επαφές με τους πατέρες τους, ένιωθαν πιο άνετα όταν περιβάλλονταν από άγνωστα ενήλικα άτομα. Τα μωρά έβγαζαν περισσότερους ήχους και δυσανασχετούσαν λιγότερο όταν οι άγνωστοι τα έπαιρναν αγκαλιά —πάντοτε σε σύγκριση με βρέφη των οποίων οι πατέρες δεν συμμετείχαν στην ανατροφή τους. Μια άλλη μελέτη έδειξε ότι τα μωρά ενός έτους που είχαν περισσότερη επαφή με τον πατέρα τους έκλαιγαν λιγότερο όταν τα άφηναν με άγνωστα πρόσωπα.

Πολλοί ερευνητές πιστεύουν ότι η επίδραση του πατέρα συντελείται κυρίως μέσα από το παιχνίδι. Όχι μόνο γιατί οι μπαμπάδες αφιερώνουν χαρακτηριστικά μεγαλύτερο μέρος του χρόνου που διαθέτουν για τα παιδιά τους σε δραστηριότητες παιχνιδιού, αλλά και γιατί το στιλ του παιχνιδιού που υιοθετούν είναι πιο πολύ σωματικό και περισσότερο συναρπαστικό από την αντίστοιχη αλληλεπίδραση των μητέρων. Παρατηρώντας κάποιους γονείς με τα νεογέννητα παιδιά τους, οι Michael Yogman και T. Berry Brazelton διαπίστωσαν ότι οι πατέρες μιλούσαν λιγότερο αλλά άγγιζαν τα παιδιά τους περισσότερο. Ακόμη, δημιουργούσαν περισσότερους ρυθμικούς ήχους και χτύπους για να προσελκύσουν την προσοχή των μωρών. Το παιχνίδι τους μπορούσε να προκαλέσει στα παιδιά ένα απίστευτο εύρος διαφορετικών συναισθημάτων, ξεκινώντας από δραστηριότητες που παρουσίαζαν ελάχιστο ενδιαφέρον μέχρι δραστηριότητες που συνάρπαζαν τα μωρά. Οι μητέρες, αντίθετα, κρατούσαν το παιχνίδι και τα συναισθήματα των παιδιών τους σε ισορροπία, χωρίς «σκαμπανεβάσματα».

Οι διαφορές αυτές εμφανίζονται και στην παιδική ηλικία, με τον πατέρα να εισάγει τα παιδιά του σε «τραχιά», γεμάτα ανατροπές και χωρίς κανόνες παιχνίδια, στα οποία περιλαμβάνονται οι ανυψώσεις, τα πηδήματα και τα γαργαλητά. Οι μπαμπάδες επιδίδονται συχνά σε ιδιόρρυθμα και ασυνήθιστα παιχνίδια, σε αντίθεση με τις μαμάδες που είναι πολύ πιθανό να παραμείνουν προσκολλημένες σε δοκιμασμένες συνταγές, όπως το «κρυφτούλι», το «πλάθω κουλουράκια», το «έλα να διαβάσουμε ένα βιβλίο» ή το «ας παίξουμε με τα παιχνίδια και τα παζλ σου».

Πολλοί ψυχολόγοι πιστεύουν ότι το τραχύ πατρικό στιλ του θορυβώδους παιχνιδιού χαράσσει μια σημαντική δίοδο που διευκολύνει τη μάθηση των συναισθημάτων από τα παιδιά. Φανταστείτε τον μπαμπά σαν μια «κακιά αρκούδα» να κυνηγά ένα καταγοητευμένο μικρό παιδάκι στην αυλή του σπιτιού. Ή φανταστείτε έναν άλλο μπαμπά που σηκώνει ψηλά το παιδί και το φέρνει γύρω-γύρω σαν αεροπλανάκι. Τα παιχνίδια αυτά επιτρέπουν στο παιδί να βιώσει τη συγκίνηση του μικρού, ελεγχόμενου φόβου, ενώ ταυτόχρονα το διασκεδάζουν και το ευχαριστούν. Του μαθαίνουν τον τρόπο να παρατηρεί και να αντιδρά στα επικοινωνιακά σήματα του πατέρα του για να βιώσει μια θετική εμπειρία. Διαπιστώνει, για παράδειγμα, ότι το στρίγκλισμα και το γαργάλημα κάνουν τον μπαμπά να γελά και να παρατείνει το παιχνίδι. Παρατηρεί επίσης τον πατέρα του αναζητώντας ενδείξεις ότι το παιχνίδι πλησιάζει στο τέλος του («Εντάξει, φτάνει για την ώρα») και μαθαίνει πώς, μετά τη διέγερση του παιχνιδιού, να επανέρχεται στη φυσιολογική του κατάσταση και να ηρεμεί.

Οι δεξιότητες αυτές είναι εξαιρετικά χρήσιμες καθώς το παιδί αποτολμά να βγει

έξω στον κόσμο των συνομηλίκων του. Από την εμπειρία των παιχνιδιών του με τον μπαμπά έχει μάθει να διαβάζει τα μηνύματα των άλλων και ξέρει πότε η κατάσταση οξύνεται. Γνωρίζει πώς να αναπτύξει το δικό του συναρπαστικό παιχνίδι και ανταποκρίνεται στους άλλους με τρόπο που δεν είναι ούτε πολύ νωθρός ούτε υπερβολικά παρορμητικός. Γνωρίζει πώς να ρυθμίζει τα συναισθήματά του έτσι ώστε να συμβάλλει σε ένα διασκεδαστικό παιχνίδι.

Οι μελέτες σε τρίχρονα και πεντάχρονα παιδιά, τις οποίες πραγματοποίησαν οι Ross Parke και Kevin MacDonald, κατέδειξαν τη σχέση ανάμεσα στο φυσικό παιχνίδι με τον πατέρα και στον τρόπο με τον οποίο τα παιδιά αντιμετωπίζουν τους συνομηλίκους τους. Παρατηρώντας, τα παιδιά πατά τη διάρκεια ενός εικοσάλεπτου παιχνιδιού με τον πατέρα τους οι ερευνητές διαπίστωσαν ότι εκείνα στα οποία οι πατέρες τους πρόσφεραν ένα υψηλού επιπέδου φυσικό παιχνίδι ήταν περισσότερο δημοφιλή μεταξύ των συνομηλίκων τους. Παράλληλα εντοπίστηκε η ύπαρξη ενός σημαντικού ποιοτικού χαρακτηριστικού: τα παιδιά των οποίων ο πατέρας έπαιζε ιδιαίτερα φυσικά ήταν δημοφιλή, μόνο όμως εφόσον ο πατέρας τους δεν τα κατηύθυνε και δεν τα πίεζε κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού. Λιγότερο δημοφιλή ήταν τα παιδιά των οποίων ο πατέρας έπαιζε μεν φυσικά, αλλά ήταν και εξαιρετικά εξουσιαστικός.

Παρόμοιες ενδείξεις έχουν αναφερθεί και από άλλες μελέτες. Αρκετοί ερευνητές από πολλούς τομείς καταλήγουν στη διαπίστωση ότι οι βέλτιστες κοινωνικές δεξιότητες των παιδιών αναπτύσσονται όταν οι πατέρες τους διατηρούν τις θετικές τους αλληλεπιδράσεις και επιτρέπουν στα παιδιά να λάβουν μέρος και να κατευθύνουν την πορεία του παιχνιδιού.

Αυτά τα δεδομένα ταιριάζουν απόλυτα με τα δικά μου ευρήματα. Έχω επισημάνει πόσο σημαντικό είναι να αποφεύγει ο πατέρας τις επικρίσεις, την ταπείνωση, τον εξευτελισμό, την όχληση και την αδιακρισία με τα παιδιά του. Στις έρευνές μας τα παιδιά που τα πήγαιναν καλύτερα στις σχέσεις με τους συνομηλίκους τους και στις σχολικές τους επιδόσεις ήταν εκείνα των οποίων οι πατέρες αναγνώριζαν τα συναισθήματά τους και επικροτούσαν τα επιτεύγματά τους. Αναφέρομαι σε πατέρες που λειτουργούσαν ως «συναισθηματικοί μέντορες», οι οποίοι δεν απέρριπταν ούτε και κατέκριναν τα αρνητικά συναισθήματα των παιδιών τους. Αντίθετα, έδειχναν ενσυναίσθηση και πρόσφεραν καθοδήγηση για να βοηθήσουν τα παιδιά τους να αντιμετωπίσουν αυτά τα αρνητικά συναισθήματα.

Κατά τη διάρκεια μιας άσκησης όπου οι γονείς δίδασκαν στο παιδί τους να παίζει ένα βιντεοπαιχνίδι, οι πατέρες - «συναισθηματικοί μέντορες» ενθάρρυναν τα παιδιά προσφέροντας ακριβώς τον απαραίτητο βαθμό καθοδήγησης, χωρίς να είναι ιδιαίτερα παρεμβατικοί. Εφάρμοζαν συχνά τη διδακτική τεχνική της

«κλιμάκωσης», για την οποία έχω ήδη μιλήσει. Έβλεπαν δηλαδή την κάθε επιτυχία του παιδιού ως μια επιπλέον απόδειξη των ικανοτήτων του. Με απλά λόγια, όπως «Αυτός είσαι!» ή «Το ήξερα πως μπορούσες να το κάνεις», οι πατέρες αυτοί μετέτρεπαν κάθε μικρή νίκη σε θεμέλιο λίθο πάνω στον οποίο οικοδομούνταν η καλύτερη αυτοαντίληψη του παιδιού. Η ενθάρρυνση και οι έπαινοι έδιναν στα παιδιά την απαιτούμενη σιγουριά ώστε να προχωρήσουν και να συνεχίσουν να μαθαίνουν.

Αντίθετα, διαπιστώσαμε ότι τα παιδιά που είχαν ψυχρούς, αυταρχικούς, χλευαστικούς και υπερβολικά αδιάκριτους και παρεμβατικούς πατέρες ήταν εκείνα που δοκιμάζονταν σκληρότερα στις σχολικές τους επιδόσεις και στις κοινωνικές τους σχέσεις. Κατά τη διάρκεια της ίδιας άσκησης με το βιντεοπαιχνίδι, οι πατέρες αυτοί έκαναν υποτιμητικές παρατηρήσεις στα παιδιά τους, τα κορόιδευαν και τα επέκριναν για τα λάθη τους. Όταν μάλιστα το παιχνίδι δεν πήγαινε καλά, αναλάμβαναν να το συνεχίσουν οι ίδιοι, δίνοντας έτσι στο παιδί μια «απόδειξη» της ανικανότητάς του.

Τρία χρόνια αργότερα, όταν ήρθαμε εκ νέου σε επαφή με αυτές τις οικογένειες και τους δασκάλους των παιδιών, διαπιστώσαμε ότι εκείνα που είχαν επικριτικούς, μη υποστηρικτικούς πατέρες ήταν πολύ πιθανό να αντιμετωπίσουν προβλήματα. Εκδήλωναν επιθετική συμπεριφορά απέναντι στους φίλους τους, αντιμετώπιζαν τις περισσότερες δυσκολίες στο σχολείο και είχαν επίσης προβλήματα που συνδέονταν με παραβατική συμπεριφορά και νεανική βία.

Παρόλο που στις έρευνες μας καταλήξαμε ότι οι αλληλεπιδράσεις μητέρας-παιδιού είναι εξίσου σημαντικές, διαπιστώσαμε ότι, συγκρινόμενες με τις αντιδράσεις του πατέρα, η ποιότητα της σχέσης με τη μητέρα δεν αποτελούσε ισχυρό δείκτη πρόβλεψης της μελλοντικής επιτυχίας ή αποτυχίας του παιδιού στο σχολείο και στις σχέσεις με τους φίλους του. Η ανακάλυψη αυτή είναι αναμφίβολα εκπληκτική, αφού μάλιστα είναι γνωστό ότι οι μητέρες περνούν περισσότερο χρόνο με τα παιδιά τους απ' ό,τι οι πατέρες. Πιστεύουμε ότι ο λόγος αυτής της ακραίας επιρροής του πατέρα στα παιδιά του είναι το γεγονός ότι η σχέση του μαζί τους προκαλεί τόσο έντονα συναισθήματα.

Από το βιβλίο *Η συναισθηματική νοημοσύνη των παιδιών* του John Gottman

Πηγή: [Αντικλείδι -antikleidi.com](http://antikleidi.com)